

ДО ПИТАНЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ НА БЛОКПОСТАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Коломієць Ю. М.

Стаття присвячена питанню впровадження ефективного механізму взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України під час несення служби на блокпостах в умовах воєнного стану. У статті зазначено, що з огляду на збройну агресію Російської Федерації перед сучасною українською державою гостро постає питання захисту найвищих конституційних цінностей, зокрема людське життя, її честь та гідність. У статті визначено, що воєнний стан в силу своєї специфіки вимагає оптимізації використання ресурсів та, що виконання окремих завдань на територіях, де діє правовий режим воєнного стану не завжди вимагають задіяння військовослужбовців Збройних сил України. У статті встановлено поняття блокпосту. В статті висвітлено питання несення служби на блокпостах під час дії правового режиму воєнного стану та встановлено, що зазначений об'єкт не завжди вимагає задіяння ресурсів Збройних сил України при виконанні завдань на ньому. У статті встановлено, що наразі ефективно виконувати завдання на блокпостах може механізм, який утворюється на базі взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України. Встановлено, що спільність завдань, встановлених профільним законодавством для Національної поліції та Національної України дозволяє ефективно взаємодіяти їм в рамках виконання спільних завдань на блокпостах. У статті висвітлено, що актуальне законодавство не регулює потрібною мірою взаємодію Національної поліції та Національної гвардії України. Встановлено, що наразі зазначена взаємодія регулюється лише порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, який не задовольняє вимог сьогодення з огляду на те, що регулює взаємодію Національної поліції та Національної гвардії України лише у мирний час. Запропоновано на законодавчому рівні врегулювати взаємодію Національної поліції та Наці-

ональної гвардії України на блокпостах у період дії правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: блокпост, Національна поліція, Національна гвардія України, взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України, воєнний стан.

Kolomiets Yu. M. On the issues of implementing an effective mechanism of interaction between the national police and the national guard of Ukraine during service at checkpoints under martial law

This article is dedicated to the issue of implementing an effective mechanism for the interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine during service at checkpoints under martial law conditions. The article states that, in light of the armed aggression of the Russian Federation, the modern Ukrainian state faces a pressing need to protect its highest constitutional values, including human life, honor, and dignity. The article defines that martial law, due to its specific nature, requires the optimization of resource use, and that certain tasks in territories under martial law do not always necessitate the involvement of Ukrainian Armed Forces personnel. The concept of a checkpoint is established in the article. It addresses the issue of serving at checkpoints during martial law and finds that these objects do not always require the use of Ukrainian Armed Forces resources for task execution. The article establishes that currently, tasks at checkpoints can be effectively performed by a mechanism based on the interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine. It is noted that the shared responsibilities, as set by the relevant legislation for the National Police and the National Guard of Ukraine, enable effective cooperation in carrying out joint tasks at checkpoints. The article highlights that current legislation does not sufficiently regulate the interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine. It is established that, as of now, this interaction is only governed by the procedures for establishing a special entry and exit regime, restricting the freedom of movement of citizens,

foreigners, and stateless persons, as well as the movement of vehicles in Ukraine or in specific areas where martial law is in effect. This does not meet the needs of today, as it regulates the interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine only during peacetime. It is proposed to regulate, at the legislative level, the interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine at checkpoints during the period of martial law.

Key words: *checkpoint, National Police, National Guard of Ukraine, interaction between the National Police and the National Guard of Ukraine, martial law.*

Актуальність. Україна визначила у своїй Конституції, що людина, її життя, здоров'я, честь та гідність є найвищою цінністю для держави. Зазначена декларація потребує від держави, яка бажає відповідати сучасним міжнародним стандартам демократичності відповідних активних дій, напружених на виконання та дотримання, визначених в зазначеній декларації принципів. Перш за все, мова йде про створення механізмів забезпечення прав людини, які крім існування в юридичних конструкціях законотворця в потрібний момент повинні ефективно реалізовувати покладені на них функції та завдання. Наразі сьогодні буття української державності формується як реакція на збройну агресію Російської Федерації, в якому особливо гостро, окрім питання збереження суверенітету та територіальної цілісності, постає питання забезпечення публічного порядку та безпеки. Звичні завдання правового механізму забезпечення публічного порядку та безпеки повинні виконуватися в умовах значної напруги та нетипової обстановки. В цьому контексті зазвичай мова ведеться про несення служби співробітниками органів міністерства внутрішніх справ на блокпостах.

Існуючий правовий механізм забезпечення публічного порядку та безпеки, який існує в сучасній структурі міністерства внутрішніх справ вдається цілком достатнім для виконання завдань на блокпостах, з огляду на його складові. Слід зазначити, що сам механізм є двоєдиним та включає в себе Національну поліцію та Національну гвардію України. Попри різну специфіку цих органів, законодавець наділив їх спільним завданням, а саме: підтримання та охорона публічного порядку та безпеки. Зазначене завдання закріплене у п. 2 ч. 1 ст. 2 закону України «Про Національну поліцію» [1] та п. 2 ч. 1 ст. 2 закону України «про Національну гвардію України» [2]. Виходячи із того, що обидва елементи зазначеного правового механізму мають однакове завдання із

забезпечення публічного порядку та безпеки, проте значно відрізняються за своєю природою впливу на суспільні відносини та недосконалого правового регулювання їх взаємодії, доцільним є дослідження шляхів впровадження ефективного регулювання взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: питанню взаємодії Національної поліції та національної гвардії України свої наукові роботи присвячували наступні вітчизняні науковці: В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, О.І. Безпалова, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, І.О. Кириченко, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кривенко, О.В. Кузьменко, І.М. Неклонський, Н.Р. Нижник, І.Д. Пастух, Ю.В. Потомський, О.Ю. Процких, Ю.С. Шемшученко, О.Г. Юшкевич, К.В. Яровий та інші.

Виходячи із зазначеного вище, метою статті є дослідження й встановлення поняття блокпост як специфічного об'єкту несення служби співробітниками Національної поліції та співробітниками Національної гвардії України, визначення завдань співробітників Національної поліції та співробітників Національної гвардії України під час проходження служби на блокпостах та встановлення необхідних напрямів удосконалення вітчизняного законодавства в сфері взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України.

Виклад основного матеріалу. Україна у своїй Конституції задекларувала життя, честь та здоров'я людини як основну цінність [3]. Європейський курс України ґрунтується, по-перше, на реальності нормативно-правових актів держави, зокрема Конституції, а отже, декларація зазначена у статті 3 Конституції України вимагає від держави створення відповідних правових механізмів для реалізації зазначеної норми. Це знаходить прояв у різних юридичних конструкціях, створених законодавцем, проте так чи інакше, охорона особи як найвищої цінності держави знаходить своє відображення в активному та пасивному захисті її прав та законних інтересів, а отже, й створенні певних умов для повноцінної життєдіяльності особи та реалізації нею своїх прав. За такого підходу, окремо виділяється питання підтримання публічного порядку та безпеки. Зазначені категорії визначаються вченими як врегульована правовими та соціальними нормами система суспільних відносин, що спрямована на захист прав та свобод осіб від протиправних посягань, охорону життя та здоров'я осіб, запобігання правопорушенням,

а також на забезпечення поваги до честі, гідності, суспільної моралі та загальнозавданого порядку. Українська держава має механізм у складі системи органів міністерства внутрішніх справ, який націлений на забезпечення публічної безпеки, порядку та складається з Національної поліції та Національної гвардії України для яких у профільних законах було закріплене завдання із підтримання публічного порядку та безпеки. Не дивлячись на певні законодавчі прогалини у регулюванні взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України, кінцевий результат такої комбінації юрисдикційних повноважень та силового елементу давала задовільний результат. Однак сьогодення кидає новий виклик до зазначеного правового механізму забезпечення прав і свобод громадян України у вигляді збройної агресії Російської Федерації. За таких умов, виникає необхідність співробітникам Національної поліції та Національної гвардії України нести службу у нетипових обставинах, де використання ресурсів Збройних сил України видається нераціональним та надмірним. Зокрема мова йде про несення служби на блокпостах. На цьому етапі відчувається брак законодавчого врегулювання взаємодії співробітників Національної поліції із співробітниками Національної гвардії України, оскільки блокпост, є специфічним об'єктом несення служби.

По-перше, слід визначитися із поняттям блокпост. Визначення зазначеного поняття не знайшло свого відображення у законах України, проте для його розуміння слід звернутися до порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан. Зазначений порядок визначає блокпост як посилений контрольно-пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході (в'їзді/виїзді) на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим (за винятком державного кордону), на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму

воєнного стану [4]. Блокпост являє собою специфічне місце несення служби в контексті ординарної діяльності органів внутрішніх справ, оскільки завдання, які виконуються на блокпосту, хоча формально й схожі із завданнями, які можуть ставитися перед органами національної Поліції України та Національної гвардії України у мирний час, але суттєво відрізняються з огляду на особливість обстановки. З урахуванням акценту, який зроблений при визначенні поняття блокпост на воєнний стан, стає очевидним той факт, що при виконанні заходів із контролю в'їзду та виїзду на блокпості до основної мети перевірок додається низка специфічних завдань, які варіюються від викриття диверсійних груп до контролю незаконного переміщення зброї територією України, що накладає додаткову відповідальність на працівників органів міністерства внутрішніх справ, задіяних при виконанні завдань на блокпостах.

Розуміння специфіки несення служби на блокпості розкривається через заходи, які можуть бути проведені уповноваженими особами під час несення служби на ньому. Ці заходи визначені у порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан [4].

Серед них: перевірку документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи; перевірку документів, необхідних для здійснення перевезення вантажу (документів на транспортний засіб, документів на вантаж, дорожнього листа тощо); проведення огляду транспортного засобу та вантажу (товару) щодо відповідності документам на вантаж (товар); затримання осіб, транспортних засобів, вантажу (товару), проведення їх огляду та передачу їх уповноваженим представникам правоохоронних органів; тимчасове обмеження (заборону) руху транспортних засобів та осіб.

Аналізуючи зазначене та практику встановлення блокпостів, варто зазначити, що дійсно доцільним при виконанні завдань на блокпостах є залучення співробітників правоохоронних органів. Наразі, ефективно виконувати завдання на блокпостах міг би сприяти механізм, заснований на взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України. Комбінація силового елементу яким є Національна гвардія України та правоохоронного у вигляді Національної поліції могла би забезпечити ефективне правозастосування на блокпостах та при цьому, мінімально задіювати

ресурси Збройних сил України. Зазначене впливає із самої суті зазначених органів, оскільки відповідно до закону України про Національну поліцію, вона визначається як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1], а Національна гвардія України визначається як військове формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від кримінальних та інших протиправних посягань, охорони громадської безпеки і порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Очевидним є доповнення одним визначенням іншого в контексті специфічної обстановки виконання завдань на блокпостах.

Однак, будь яка правозастосовна діяльність повинна ґрунтуватися на чіткій правовій основі. За відсутності регулювання суспільних відносин в рамках єдиного правозастосовного механізму, відсутності чіткого порядку взаємодії його елементів не доводиться вести мову про результативність такого механізму. Попри те, що взаємодія співробітників Національної поліції та співробітників Національної гвардії України при виконанні завдань на блокпостах вбачається одним із рішень, що лежить на поверхні, правової основи для нього немає. Брак нормативного регулювання такої взаємодії відчувався ще в період мирного часу, коли єдиним нормативно-правовим актом, що регулював суспільні відносини в сфері взаємодії співробітників Національної поліції та Національної гвардії України був порядок організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку [5], який крім того, що сам по собі доволі розпливчато описував таку взаємодію, ще й обмежував дію порядку лише на мирний час. Відповідно зараз, у період воєнного стану брак регулювання відчувається доволі гостро.

Окрім зазначених проблем у законодавчій сфері взаємодії співробітників Національної

поліції та Національної гвардії України, наразі відсутнє розуміння концептуальної формули такої взаємодії, про що свідчить брак спеціальних інструкцій та порядків.

Висновки. Як підсумок до викладеного, слід зазначити, що збройна агресія Російської Федерації проти України стала ключовим фактором великої кількості змін у вітчизняному механізмі забезпечення публічного порядку та безпеки. Суттєво це торкнулося органів міністерства внутрішніх справ, які наразі задіяні при виконанні бойових завдань в умовах воєнного стану. Одним з основних місць несення служби співробітниками органів міністерства внутрішніх справ є блокпост, який відповідно до чинного законодавства визначається як посилений контрольно-пропускний пункт, який за рішенням військового командування тимчасово встановлюється на вході/виході (в'їзді/виїзді) на територію/з території, де введено воєнний стан і встановлено особливий режим (за винятком державного кордону), на якому облаштовуються місця для перевірки осіб, транспортних засобів, багажу та вантажів, позиції вогневих засобів та бойової техніки, місця для відпочинку та забезпечення життєдіяльності особового складу, який виконує завдання на такому пункті, до складу якого можуть входити службові особи військових формувань та правоохоронних органів, які відповідно до закону залучені до здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Зазначене зумовлює певну специфіку несення служби на блокпості, оскільки не завжди доречним є використання ресурсів Збройних сил України для забезпечення контролю в'їзду та виїзду на блокпості.

Аналіз чинного законодавства дозволяє дійти висновку, що ефективний механізм виконання завдань на блокпостах міг би бути заснований на взаємодії Національної поліції як правоохоронного елементу та Національної Гвардії України як силового елементу. Крім того, практика, що існувала в сфері взаємодії співробітників Національної поліції та Національної Гвардії України у мирний час свідчить можливість реалізації такого механізму. Однак, наразі відчувається брак регулювання зазначеної сфери. Окрім цього, відсутність концептуального бачення взаємодії співробітників Національної поліції та Національної гвардії України диктує необхідність наукового аналізу зазначеної теми, що дасть змогу ефективно реалізувати потенціал даного двоєдиного правозастосовного механізму. Відповідно до вищезазначеного, вважаємо за доцільне, спираючись на актуальні та подальші наукові дослідження в сфері взаємодії

Національної поліції та Національної Гвардії України на законодавчому рівні врегулювати порядок взаємодії Національної поліції та Національної гвардії України під час несення служби на блокпостах в умовах воєнного стану.

Література

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII : станом на 16 серп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.10.2024).

2. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 р. № 876-VII : станом на 27 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text> (дата звернення: 12.10.2024).

3. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 12.10.2024).

4. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи

пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан. Постанова КМУ від 29.12.2021 р. № 1455. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#n8>

5. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ МВС України від 10.08.2016 р. № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-16#Text> (дата звернення: 12.10.2024)

Коломієць Ю. М.,

orcid.org/0000-0002-8355-2358

*в.о. завідувача кафедри тактико-спеціальної та спеціальної фізичної підготовки
Одеського державного університету
внутрішніх справ*